

A NOSA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZON

Na Cruña ó mes, 40 cts.
Coste d'un núm. 15 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

Pagos adiantados

Redacción e Administración: PASEIO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Número 83

A CRUÑA 15 DE MARZAL DE 1919

COMENTARIOS

E perciso acabar con tanta vergoña

Dendes que por todos é sabido que a cencia dos menistros da nosa Facenda s'encerra en apertar día tras día os cravillos dos contribuentes; dendes que pra ningún é desconecido que o Estado hespañol está aínda por constituir e que a calcada noxenta e infamante é a verdadeira materia da sua aglutinación; dendes que o gran Costa escolleu como meio de salvar Hespaña "la cuelga general de los caciques", de maneira tan maravillosa gráficamente recollida polo noso artista Insine Alfonso Castelao n'a caricatura d'*El Sol* e que tén por letreiro "O único remedio", pensamos qu'é vido ó día das grandes e necesarias operacións...

Fai mol pouco tempo que o sangue do pobo regou as ruas d-a Vila de Ferreiro, as aréas da Ponte dos Cás (Nebra), ó lousado d-a Igrexa d'Osera, e, como polo visto non estaba satisfeita a criminal voracidade do "Mónstro", mal dito, foi perciso xuntare con aqueles os mártiros de Granada, Narón e Sofán...

Cales segurán a éstes?
Non podemos nin queremos sabelo. Abóndanos o pasado e o presente pra pensar na forza q'hai q'empregar na defensa das liberdades a cotío asoballadas polas pezuñas dos caciques vampiros.

Lembro con pracer imenso que no seu discurso da Semana-Regionalista celebrada elquí en Santiago, entr'outas admirables afirmacións, fagufa esta o Sr. Ossóro: "La pavorosa cuestión del caciquismo español, debemos plantearla así: o nosotros acabamos con él, o él acaba con nosotros."

Os mellores tratadistas das custions económicas están d'acordo en reconeceren que, pra rematar d'unha vez có sistema parasitario-caciquil que fai d'Hespaña un cimenterio, é meser ir de frente, en liña reuta, ó Presuposto de reconstitución, levando a é, toda a cantidade que sexa percisa, pois tendo o noso país forzas d'abondo pra realizar, resulta inútil, e embauador e até criminal o procedemento seguido...

Os nosos malfadados políticos endexamais, esceutuando a Cambó, fixeron nada que mereza a pena de sere nomeado.

Si non fora que están xogando ca sorte

d'Hespaña, sería pra ir cos arlequinescos equilibrios por aqueles feltos propósito d'aprobación d'unhos Presupostos sin bases e sin nada. E decimos esto porque non é posible que se pretenda facer pasar por tales, o "maremagnum", de números que non responde a ningunha das características esixidas pola cencia: "sinceridade, publicidade e prevision."

Conocen esto todol-os hespañoles que saben ler; desconóceno, ou mellor dito, convelle desconocelo, á falta dos oligarcas que nos desgovernan desde Madrid.

O primeiro madrigal

Nun curruncho do Olimpo, certo día
que o dios fillo de Venus e de Marte,
inda neno e sin xeito no seu arte,
no manexo do arco se impoñía,
botou man de unha frecha añada e forte
e ó ceo a dirixeu tan por dereito,
con tan cativa sorte,
que, o caír, encravóuselle no peito.
Amor, de amor ferido,
queixóuse de delor cun ¡ai! sentido,
agre e doce, ridor e lastimeiro.....
¡E foi este salayo de Cupido
o madrigal primeiro!

RAMÓN CABANILLAS.

En Hespaña o pobo está por riba dos políticos, e éstes coma certas estautas, ten bran sóbor dos "escríos", que por mais tempo non poden resistir o peso de tanta ilegalidade e de tanta porcada.

"Tríadas, miñas tríadas,
Que levades os tres fios... e perciso acabar
con tanta vergoña.

Que será d'Hespaña sinón se desprende da táifa do vampirismo caciquil?

Centralismo ou Rexionalismo?

O natural desenrolamento dos feltos exxelitados na cadéa sin termo dos séculos, prodúz en virtude de reuacións sociais, o renacemento de doutrinas esquencidas que ós ollos da xente vulgar eran considerados na categoría de cousas mortas.

O rexionalismo non podía ser alleo a tan natural proceso, e d'ahí nace percisamente a sua odisea a través dos tempos. Preponderancia e grandes adeptos n'uns; marasmos e decadencias n'outros.

A xeneración presente padeceu o centralismo mais asoballador, mais tirano e mais ruin; era natural qu'en compensación asistise a descentralización mais franca e mais forte.

Os tempos atuais son de liquidación. Os valores do noxento e bárbaro centralismo están en completa bancarrota, e cego será quen non vexa na protesta d'hoxe a moite dos antigos sistemas.

Hespañoles! As aas do móucho tozan a cabeza de todol-os caciques. Pra eles non poderá haber salvazón porque os seus crimes foron contra a existencia da Patrea.

O rexionalismo que é amor e está dando as mostras mais grandes de sacrificio pola liberdade dos pobos, aparece cheo de fé e co empuxe que dona o entusiasmo, tollerá pra sempre, os movementos da Besta fera e pezoñenta, hoxe representada polas oligarquías outas e baixas.

Por ningún que se gabe de patriota no verdadeiro senso da palabra, poderá esquecerse o esforzo feito polas Irmandades da Fala pra retér, conservar e perfeccionar os idiomas pátreos, e con eles os amores ás cousas da terra, os agarimos polas tradicións rexionales, a sant'oución pra todo valor propio...

Pois ben; todo iso con ser tanto, é medio único de faguer elementos pra unha Patria grande, pra unha Patria conscente de forza propia e dona dos seus destinos, pasmarse! era considerado polos nosos homes públicos coma labor de "separatismo criminal".

Que díremos a isto? Responderemos con palabras de Alvarez del Bayo e de Pérez Solís: "Necesitaria—di o primeiro—páginas enteras de *El Sol* para contar los atentados de La Chilca.. "En muchos números de *El Sol*—afirma o segundo—no cabían los desafueros de Alba.."

E pol a nosa conta e ausoluta responsabilidade añadiremos:

GRAMATICA GALEGA

VÉNDESE na nosa ADEMINISTRAZÓN

PREZO 50 CÉNTIMOS

Que en tod'olos números até agora publicados por *El Sol* non poderían haber as cousiñas feitas, consentidas ou protexidas por García Prieto, Gasset, Chapaprieta, Bugallal, Moral de Calatraba, Besada, Aznar, Luque, Royo Villanova, Ortega Munilla, Alcalá Zamora, é en xeneral, por cantos mediatizaron a política hespaniola dende a restauración até os nosos días.

Hespaña hoxe resolta contr'ocaciquismo a qu'analfabetizou, e materialmente a empobreceu, chegaría a desaparecer senón s'organiza para barrer coa escoba da limpeza pública a miserabile táifa dos políticos que sollo pensaron n'ela pra'esprotar.

E agora preguntaremos: Ant'este cadro, haberá quen dubide en seguire ós racionalistas? Santiago, Marzo de 1919.

FRANCISCO VÁZQUEZ ENRÍQUEZ.

CARTA ABERTA A

D. Xaime Solá

Non era o noso pensamento, Sr. Solá, recoller os seus artigos do *Faro de Vigo*, pois todo o dito neles por vostede xa estaba por de diante contestado nas nosas conferencias.

E pasados os días é vella xa toda resposta mais alguén díxonos qu'aínda serodlo era preciso un comentario.

Doéronnos, S. Solá, os seus artigos contra os nacionalistas galegos, pois a volta de moitas loubas as nosas cativas persoas, as inxusticias por vostede ditas contra o agro, os labregos y-a nosa fala amosan unha fondísima incompreensión dos problemas vivos, do espírito de cultura, e da vital idealidade que xermola nos pobos, sendo un crime contra Galicia.

Dóenos que un home como vostede que se di home da cidade, home de cultura, empregue ideas mortas pra abalar os nosos ideás. ¿Non vé Sr. Solá que como vostede, e do mesmo xeito falan contra nos os avellentados segredarios dos Axuntamentos? Qué tristura o ver, señor Solá, que vostede pensa como pensan os políticos galegos ausentes de cote da realidade galega!

O tempos das surrisas diante da delor, e de s'encoller con desprezo diante da verdade xa pasaron. Esqueza, Sr. Solá, as cativas rifas y-as pequenas xenreiras, e póñase no verdadeiro camiño da vida.

A fala galega sino d'incultural E díe, vostede Sr. Solá, que polas aldeas anda escurriando a y-alma galega, vostede que non pode facer novelas galegas sin xiros e delxes galegos, e sin falar en galego (un galego seu) ós peronaxes, vostede que se asomou ó curazón de Noriega Varela, o grande poeta do agro, e non puido comprendelo xa que non pode amar a expresión tan galega do seu arte!

A fala galega sino d'incultural Y-hai na provincia de Pontevedra (1917) un 90 por 100 de quintos que saben ler y-escribir, e na de Lugo 81, cando en Toledo somentes hai un 68 por 100 que selpan ler y-escribir, y-en Avila 77, y-en Cuenca 77, y-en Madrid 85. E nesas derradeiras provincias ben se fala o castelao, señor Solá. ¿Non sabe vostede que as rexios bilingües españolas son as mais cultas?

A cidade y-o agrol Como doe a cegueira d'un home que coída vivire no século vintel ¿Cómo doe o desengano de ver a homes que se din artistas, tan leixados do seu tempo, sin sentir o tanxemento de modernidade que lateira no nacionalismo! Y-eisí vostede, Sr. Solá!

Cómo lle facer ver a quen está cego frente a Natureza, que do agro ven o sangue novo e forte que traballa nas cidades, y-as impresiós de cote novas que teñen alceso o espírito? Xermola a vida nos campos, e pobre nas cidades, y-a recolleita dase nos campos e nas cidades. ¿Non se decata Sr. Solá? Tíña ollos e non soupo ollar, tíño euvidos e non soupo ouvir.

¿Pra a cidade non ten importancia o nacionalismo? Poldera ser, mais non é. O comercio, a vida económica é cantidade e calidade. A cantidade en toda-l-as partes do mundo é d'un xeito, pro a calidade non. As relacións dos números, as matemáticas son galegas, como noruegas ou xaponesas, mais a calidade é de cada terra, Sr. Solá, y-a calidade dos froitos galegos é somentes nosa e ben nosa y-as necesidades galegas son enxebres, características nosas y esto impórtalle á cidade coma o agro.

Fálanos da nova Pedagogía, o Sr. Solá. ¿Qué vellas son as súas novidades! A nova pedaxoxía cada vez atende mais a poñer os rapaces en xuntanza co medio en que se crían e lles interesa en armonizar o seu espírito co'as cousas y-as persoas que ten á veira (Hervert Natorp).

Que nós pensamos en castelao cando queremos falar en galego! Nós pensamos como todos os homes pensan, nin en galego nin en castelao, pensamos en human. *Homines sumus*. Mais o noso corpo formouse na terra nosa, y-está cheo d'impresiós e de lembranzas galegas. Pensamos en human e queremos falar en armonía co'a terra que nos sostén e c'os homes qu'están mais preto de nos. ¿Qué sinxelas son as cousas, Sr. Solá, si as ollamos con amore!

Dóenos, Sr. Solá, que vostede fale do agro e dos labregos con desprezo, que vostede poña aldraxes e xenreira onde nos pomos amore, que vostede se detexia nas cativas miudeces a carón da nosa idealidade, que vostede non pase da codia cando o nacionalismo val ó cerne.

Non se decata, Sr. Solá, que o noso nacionalismo é unha Irmandade? Que nos, y-os de Cruña seguimol-o camiño na mais fonda cordialidade. Pol-o camiño imos loitando pola

libertá da nosa terra, e da nosa fala, pra abri-l-os carreiros do mundo ás vivas realidás qu'en Galicia esmorecen asoballadas polos que como vostedes Sr. Solá, coídan que non hai mais mundo ademirabre q'o mundo madrileño nin mais vida qu'a que saíe forzada polos belzos.

Temos os nosos ollos postos nos irmans d'América e queremos facer pra eles unha patrea forte, nal d'outros galegos que cando lles cumpra saír a precurar a súa vida leven o amparo d'unha Galicia grande ben galega, e d'unha cultura fondamente galega e fondamente universal.

Decátese, Sr. Solá, de que non somos nosos que falamos, senón unha aspiración, unha cobiza de vivir, a que s'afirma en nós, e somo-l-a proba de qu'hai unha nova Galicia que quere ser galega. Traballe vostede ó seu xeito, mais non se poña vostede a veira dos que forxan impedimentos a todo libre e novo traballo por Galicia.

E colde, Sr. Solá, que non pedimos agarlmo nin axuda, senon somentes camiño pras realidás novas, que nós representamos, en nome das cidades que miran ó porvir, y en nome do agro, fogar da Galicia eterna.

Seus

Losada Diéguez, Vicente Risco,
Arturo Noguerol

Ourense, 919.

No *Faro de Vigo* tense publicada esta carta. Nós reproducimol-a porque é lumiosa e porque leva a firma de tres ilustres nacionalistas irmáns nosos.

Dispois do dito, un consello: hai dúas crás d'enemigos; os que teñen persoalidade, cultura e prestixio, e os que carecen de todo isto completamente. Para os primeiros, respeto e consideración, coídanos rebatir de cote cantos argumentos fagan públicos contra da nosa patriótica actuación. Para os segundos o silencio, cando non o desprezo. E enti'os segundos fica lse *Xaimiño*, que só poden agarlmar os devotos do bombo mútuo que gustan d'ollaren o seu retrato, c'unha ristra de gabanzas ó pe, nas revistas *ilustradas*.

A mentalidá e a idealidá de *Xaimiño* son conecidas d'abondo por tódol-os escritores galegos. Responder inda que sexa despetivamente, ás suas parvadas, é facerlle un honore, e darlle de xeito gracioso unha persoalidade inda que sexa negativa. De maneira que *Xaimiño* morreu para nós. Que o enterren n'unha caixa branca com'os párvulos. Tangan as nosas campanas en riplínique o mesmo que non sepello dos nenifios. ¡Probiño! Rube, rube cara o limbo. Era un desgraçado. *Un trouliteiro* das letras. Puido chegar hastra o *A B C...* Siñoritos literatueiros cursis da Galicia a quen él loubou... ¡choradel!

MIÑATO

Conto de Eça de Queiroz

Un día un home entrou n'unha casa arruinada. No portal havia un nicho con un santo de pedra, que lía unha Biblia, tamen de pedra. En redor, na beira dos tellados, nas fendas das pedras, no canto do nicho, havia bervas molladas e verdes, e niños de andurriñas. O santo tíña sempre as suas palpebras de pedra descidas sobre o libro sagrado. Pasavan as

cavalgadas, os enterros silenciosos, os novados, os cortejos, a pompa dos regimentos, e o santo lía atentamente o seu libro de pedra.

Víñan defronte a danzar saltimbancos, pasavan as frescas serenatas, víñan dos montes rebafios e ceifeiras (segadoras); o santo tíña os seus ollos de pedra sobre as paginas inertes. As devotas, lentas e desfallecidas, bicávan-lle

os pés nús, os homes severos saúdavan-o, as criaturas ollavan-no con os seus grandes ollos inanimados, os cáns oubeavan-lle á calva: o santo, curvado, seguía o espírito de Deus por entre as letras do libro.

Pasavan os fardos, os mercadores crestados pol-a industria, os poetas lánguidos que desfallecen nas canzonetas, os histrioes que can-

tan nos taboados, mulleres máis preciosas que o ámbar, os sablos, os mendigos, as virtuosas e as melodramáticas:—e o santo lia o seu libro profético.

Ora as torres gloriosas, as bandeiras, os cirestres—áls de follages—os homes, preguntavan entre si:—“Que lé tan atentamente aquel santo, que nin siquera nos ollá?,” E os enxurros (chuvascos), que pasan rosmando, diclan:—“Que lé tan devotamente aquel santo, que nin siquera nos escolta?,”

Ora o santo lia así. Sempre, inda de noite, cando as bandeiras caén de sono, cando os homes están cheos de comida e de inercia, e a lua, que ao nacer é material e metálica como unha moeda d'ouro, rova, despois, na suavidade do azul, é tan pura, tan casta, tan immaculada, tan consoladora, como unha chaga de Cristo por onde se lle vise a alma. A esas horas, unha criatura, tan probe e tan estarrapada como o antigo pastor S. Johan, víñia deitarse junto do nicho do santo. E enton, o santo afastaba un pouco o libro, e toda a noite ficaba cobrindo, con a grande luz dos seus ollos, aquela criatura miserab'e, adormecida sobre as lages.

Despois os planetas, a lua, a noite segulan a súa viaxe inmensa pra o oeste, e a leste comenzaba unha claridade: eran as hesitacións da luz do día, medrosa por ter de descer ás miserias dos homes.

As bandeirolas aínda estaban desfallecidas, soñaban as arvores, a cidade dormía como outr'ora Sodoma.

Acordavan enton as anduríñas. Esvoazavan gloriosas, gritando, e víñan sofregamente, en tumulto, e pousavan-se no nicho.

As anduríñas estaban nas intimidades e nas confidencias do santo.

Ora o vento, que pasa pol-os campos e pol-as eiras, ven cheo de grao e de sementes: a chuva cae lícida e fresca. O santo aparava a chuva nas pregas da capa, e os graos nas paginas do libro. E as anduríñas, cando víñan para o nicho, bebían na capa do santo e comían sobre a Biblia de Deus. E en canto comían e bebían, gritaban, bafían con as ás nas barbas do santo, bicavan-se na súa boca, anfiavánselle entre os brazos, cobrían-no todo; e o sol, cando chegava, ficava maravillado de ver aquel probe santo de pedra, que él non conocía do Paraiso, con os pés entre herbas verdes, rindo, sereno, sob a luz inmensa, e todo vestido de así!

O home entrou na casa arruinada e foi, através de pedras esverdeadas, de grandes humedades que escorrían, de madeiros apodrecidos, de murallas leprosas de musgo, de escadarias miserab'es, até unha sala enorme, escura e trágica, e tan alta, que involuntariamente o ollar procurava as constelacións n'aquela sombra.

No fondo da sala había un grande crucifixo de madeira. Sobre a cabeza macerada do Cristo, as trevas podres do teito abrían unha longa fenda. Por a'í, víñia a chuva escorrer lle nos cabelos como o antigo suor do Horto das Oliveiras, víñan as saravias magoal-o como

as pedras da pasión, víñia o sol alumeal-o como a tocha de Judas, e a lua víñia, tamen, tornal-o máis liv'lo, como n'aquela noite en que él, despois de ter visto a gente soluzante descender para Jerusalén, sentiu pousar na súa cruz un rouxiñol que toda a noite cantou.

Sobre a cabeza e sobre os brazos do Cristo había teas d'araña; en baixo, os ratos roían-lle a cruz.

Enton o home sentiu que aquel seo costelado, e aquela boca, d'onde lle saíu a revelación do amor, do perdón, e da alma, tíñan o pó, a podredume, a caliza e os bernes; e que, un día Cristo, vendo o home aflicto e miserab're, lle tíña arrancado da alma o mal, non era moito que o home, atopando a Cristo abandonado, profano e roído, lle limpase da cabeza as arañas. Mas, cando íba a limpar a imágen, viu, sobre a cruz, junto da mau pregada, un mifato enorme. O home, con as maus quixo arredar o mifato.

E a ave, enton, con a antiga voz dos animaes da Biblia, do Apocalypse e dos libros dos profetas, dí surdamente: “Home, deixa a cruz sosegada.”

A través das fendas vían-se os astros sagrados. E o mifato batendo as as, decía: “Deixa a cruz, deixal Non teñas medo que apodreza. Aló en riba lucen agora as estrelas, soles, planetas, escintilacións, carbúnculos. E o pó dos Deuses mortos. Todos se finaron, histricos ensanguentados, e a súa farsa acabou en desiertos. Morreran vellos, expulsos, esfameados e nús. Este ficou, solitario alumeando. El perdoou en canto os outros loitaran, él amou en canto os outros choraran: por iso fica en canto os outros pasan. Deixa. Esta cruz, que é de madeira, vale tanto como as que aló en riba fan os ratos dos astros, ou no silencio dos miltos dous ollares ben-amados. Deixa as arañas, o pó, a caliza, os bernes, a neve, a geada, o apodrecemento. El pode ben dar ás arañas o seu corpo de madeira, pois vos dou a vós o seu corpo de carne, a vós, que pregaes con o mesmo riso e o mesmo esquecemento os morcegos no alto das janelas e o Cristo no alto dos montes; a vós, que lle vindes limpar os cabelos de madeira despois de lle ter arrancado os cabelos vivos; a vós, que queredes lavar as nódoas que él ten no peito, e non vedes as inmundicias que tendes na alma. Todo o que él creou, o amor, o ideal, o perdón, a fé, o pudor, a relixión, Deus, todo aquel evanxello da vida-nova anda pol-o mundo, tan desgregado, tan cuberto de bichos, tan inundo como o seo d'esta imágen antiga. A materia, o impudor, o apetito rudo, o odio, o aviltamento, o tráfico, a miseria e a penaldade, andan sujando a tua alma, oh home! como as arañas andan sujando a cabeza d'este Cristo! E non reparades, e non vedes, sobre os espíritos, sobre os corazóns, sobre as consciencias, o pó, a caliza, o caruncho, os ratos e os vermes!

Si, é verdade: todo é magnífico e san, é bafiado pol-o sol. As cidades son limpas e criadas, só as consciencias é quén ten nódoas; as prazas están cheas de iluminación, só os

corazóns é quen están escuros; os cáns están arejados, só os espíritos é que sufocan; os corpos están sans, só as almas é que andan nús, miserab'es e leprosas. De resto tendes o riso, a farsa, os paraisos artificiaes, as arcas venaes, e tamén o esfrlamento do tumulto! Oh amigos íntimos dos vermes, como vos cuidades do corpo e o lavades, e o amaciaes; e o engordades para o pasto da escuridade das cóves!

Home, que fixeches da tua alma? Ao príncipio non era conecida, despois foi vendida—despois foi apupada; tí modernamente, juzgaste mellor mata-la, mas non certamente de cansancio con viaxe a Deus! Déstela despedazar á negra matilla do mal. En compensación guardaste o corpo: para ese unha relixión, un asilo forte como o sol, os sete sellos da lei e a escolta dos reglmentos. Ese é o sagrado o immaculado, o pontifical, o victorioso. Prohibición a Deus de lle tocar. Pra eles pazos, cortejos, serrallos, estofos, pedrarias, o sol e a iluminación dos astros. Para eles a inviolabilidade: *Non matarás.*

Comenzarán enton as cruces a ficar desertas, os cepos a encher-se de musgo, as forcas a apodrecer nos camiños. Nós os mifatos, e os nosos camaradas, os buitres, pra quen ja non había corpos nos despeñadellos, ladrós arroxeados pela corda, afogados disformes, deixamos os grandes montes e os ríos, as vastas tradicións do sangue, e víñemos para vivir, aceitar, como os capós, a domesticidade nos parques resplandecentes, ou andamos mostrando aos imbecis, pelas feiras n-unha galola! E as aves da noite, despois de teren visto a natureza inmensa, as aflccións do vento, as nupcias do mar, de teren loitado nas tempestades e insultado as estrelas adicanse modestamente a comer bichifos no saguan dos burgueses! Eu, que tíña estado entre a forza, quixen, ao menos, ficar entre a gracia. E despois de ter vivido na noite de Deus, quixen ao menos, morrer na madrugada de Jesús! E, entretanto, a alma morre esmagada e solitaria, e a grande vida moderna, a vida do sol, da música, dos metaes, val, entre fulguratos, pisando e cusplindo n-aquela cousa miserab're. E aínda está quente o sangue de Jesús!

Home, que fixeches tí do pensamento? Anda expulso, perseguido e subríme, como un Deus antigo. Cravaste-lle no seo as setes dores. Coube-lle a dor e o escarneo. E necesario que, as cidades, os pensadores e os artistas extáticos sufran e sanguen: os trunfos dos homes da materia son os dos antigos emperadores; só son completos cando pasan entre torturas. ¿E quen había de pasar sobre a escea moderna da pasión, senón os que teñen alma?

Aman, sofocan, caén, agonizar, e mentras tanto val pasando o corte dos victoriosos e relucentes, e as suas bolsas íñen-se d'aqueles corazóns, como os botóns d'ouro das suas camisas apupan a luz dos astros.

E os que quixeran vivir e tuveran a alma grande, bella e heroica, teñen de se baixar a estatura burguesa e mercantil dos cerebros modernos. Os deuses olimpicos, si non se

O DIPUTADO por VEIRAMAR

NOVELA por Gonzalo López Abente
Ademítense pedidos

deixasen ajulzadamente finar nas florestas antigas, terían de se empregar nas secretarías. O soberbo pavo de Juno vivería n'un pombar dos arrabaldes. Homero sería localista. Os cavaleiros andantes roubarían lenzos nos ajuntamentos, e o trágico S. Jeronymo sería presidente d'unha junta de parroquia. D'este modo ti accéitas a arte, o pensamento, a alma. Non, arte, non te vas; a vida moderna darache unha libréa resprandecente; ven, música, ti creaste a Alemaña, ficerás unha contradanza; ven, arquitectura, ti que déste hospitalidade a Deus, ficerás unha estufa; ven, escultura, ti que fixeche o povo dos deuses, oh bella escultura! ven facerme unha gaveta. Oh! tristes domesticidades do ideal.

Houbo un silencio. Havía na sala un ar místico, como para a concepción de un Deus.

O mifiató esvoazaba. Ouvia-se o chorar d'unha frauta. E o ollar de Cristo errava, contemplativo e atento, entre as estrelas innumerables, en canto na escuridade aos seus pés os ratos lle roían a cruz.

"Vaite díxolle o mifiató. Os ratos roen a cruz, eu estou vello: a antiga geración das aves da noite vae-se. Os préegos ja se despregan, a cruz apodrece. E cando ela se desfalga, atirarel o seu pó á grande natureza, ao elevar da lua, que vale o elevar da hostia. Irel, oh meus-Deus! para alem dos soes e dos camifios lácteos, onde as constelacions son gotas de sombra, certo—eu que son da vasta terra, o selvagen dos prados, a respiración dos astros, eu que son a palpitación dos montes—certo de que, se os homes non deran a cruz aos Cristos non lla dará tamén a natureza. E eu, que roía os ósos verdes, tendo visto sempre Este que fixo o ben, que amou, que perdoou, pregado n'unha cruz, Irel tamén, entre os soes meo doidos, en, que devastel, e matel, e escorrl de sangue, crucificar-me n'un astro! Así falou, lentamente aquel mifiató filósofi-

co e letrado, en canto as violas gemían, e os pobres tremían de frío; así falava, de clima d'unha cruz, n'unha sala legendaria, longe das maravillas dos Cairns burgueses, n'estes tempos llvres, sensatos, verdadeiros, magníficos, en que se non poden pôrse certas verdades na boca dos homes, teñen de se dependurar do bico dos mifiatos.

EÇA DE QUEIROZ.

N. da R.—Cando unha lingua que se tivo en calidá de dialecto ó longo dos anos quere volver a trocar en idioma nazonal d'un povo—e isto soce-de agora na Galicia c'o galego—é perciso dignifical-a empregándoa en temas universás e esquisitos. Pero hai moitos que non chegan a decataréense de tan cristaiña verdade. Chamándose bos fillos da sua terra, siguen dándolle ó galego as características de dialecto; siguen escribindo cousas de labregos en linguaxe de labregos, inda que se teñen por literatos e homes do seu tempo; siguen falando dos curandeiros, dos meigallos, facendo chistes doídos e groseiros a conta dos probes compatriotas que non queren falar o galego e din moitas borricadas en xeito castelán.

A eses escritores do século pasado—pasados coma o seu século—recomendámoslles unha das dúas cousas: que deixen d'escribiren ou que escrivan como deben.

E pior escribir porcadas e groseirias en galego que deixar d'escribir galego. Namentras nós loitamos por dinificar o idioma eles empeñanse en afundirnos de novo na bastedade dialectal.

Onde non haxa orixinal comenente para encher folletos galegos reproducízanse cousas dos grandes escritores portugueses. Esta é, de certo, a única maneira d'abrirles os ollos ós trabucados e de levar por bó camiño a xuventude.

OS PERCURSORES

CURROS ENRIQUEZ

Pra conocer ben a obra d'un poeta n-hay millor que saber da súa vida. A labor do xenio compreméntase pol-o coñecemento do medio en que se desenrola e d'outras circunstancias que se refiren excrusivamente a sua actuación como individuo dentro das cousas cotidianas, nas que fica de cote un anaco da súa personalidade.

Este procedemento hay que aplicalo especialmente o caso de Curros Enriquez, cuya vida e cuya obra teñen un xeito paralelo e o fin fúndense n'un mismo valor.

A característica principal de Curros é a rebeldía, tanto mais intresante e dina de ter en conta canto mais apreciemos as realidades do seu tempo. Entón, como inda agora, era unha señal de bon senso seguir a corrente e non profanar as normas importantes en todol-os seitores nacionais c'unha idea nova, ou non perturbar a ledicia d'unha existencia dina da Beocia, c'unha actitude de disconformidade que foi sempre;

n-os que chaman idealistas ou románticos, o comenzo de grandes trasformacións universales. Oxe acontece esto mesmo, porque no camiño do adianto esta Península vai a forza, cando non pode recuar; pro os que teñen unha grande arela, os que soñan n'unha Humanidade mais xusta e ceiba de baixas pasións, n'unha Humanidade que fose cifra de outos conqerimentos y-espello d'exquisita e perfecta civilización, a eses xa non se lles cré, como denantes, xente inquisitoriable e pernicioso: oxe chámaselles boas persoas, compatibilizando os sonos da mente c'unha posibilidade de cualidades éticas aceptables: ¡Ouh a xente lista e sensata, como cheira a claudicacións e a pequenos ocultos feitos que se liscaron por entr'as rendixas do Código penal!... Cando falan dos tolos e dos exaltados lémbranse de que no rebaño panúrxico, o sometemento os mais indinos convencionalismos e os métodos reptantes enchen a barriga, anque

alma se abafe y-o esprito morra de fame. Conocen moi ben unha ética feita de concepcións cínicas e procedimentos maquiavélicos, por debaixo da cal corre a postema de toda-las abyeccións.

Curros, querendo que na súa Patrea abaneasen os ars de Europa, foi vitima da "máquena escura", que tira a perpetuare unha organización abominable e noxenta. N-aquel medio, ameñazábao este dilema: ou o cárcel ou a emigración. Non tuvo mais remedio que emigrar. Cantor d'unha nova eira de liberdade e redención, esprito atei-gado de ansias de infinito, o máis influído pol-as normas políticas e as correntes ideolóxicas do mundo en aqueles días, o que incorporou a poesía gallega as ideas do Enciclopedia y-a Revolución francesa, facendo do numen unha fogueira e do verso un ariete, tiña que ser perseguido. Y-a persecución no deixou mais alá do mar. Tamén alí, entr'os fillos mismos da súa terra, os que arelaba redimir da iñorancia e d'unha imbécil fatuidade sostida na razón de catro cartos arrapiñados de calquera maneira, tuvo que seguir a batalla. Pro a loita era imposible, porque Curros non podía descender a terreos que repugnan as almas nobles, esgrimindo unhas armas tempradas nas mais baixas condicions dos homes. ¿Lembrades A Espiña? Aquél é o grito da súa alma ferida, o grito a peito descuberto, diante do enemigo, coa grandeza que levan sempre no peito os que levan na frente unha estrela. Pois aquel grito inda perdura, como un látigo restalante, n'aquela atmósfera da colonia gallega onde ainda oxe satisfán as súas concuspiscencias e aparentan ser persoas uns cantos granuxas e uns cantos desleigados, que fan almoneda, aldraxándoo, do nome de Galicia.

Curros foi morto na emigración. Pro morreu enteiro. E inda é preferible morrer en terra allea que vexetar na propia cay-alma castrada, tendo por toda idealidade unha panza satisfeita. O bardo rebelde dorme no seo da terra que tanto amou. Sólo de morta a súa alma pudo ter unha sorriso agarimosa e branca...

ROBERTO BLANCO TORRES

ACONTECIMENTO TEATRAL

Estreno de "A man de Santiña"

Un grupo d'alumnos da sección de Declamación do "Conservatorio do Arte Galego", formado por fermosas e intelixentes señoritas e por rapaces cultos da Cruña, xa coasi ten romatado o ensayo da xenial obra de Ramón Cabanillas "A man de Santiña".

Esta obra poráse baixo a dirección do mestre do Conservatorio, don Fernando Osorio, primeiro premio do establecemento irmán de Lisboa.

"A man de Santiña," é un modelo de beleza, de finura e de poesía. Inda qu'escrita en prosa refrexa tod'o espírito do gran poeta da raza. Mais que comedia—farsada lle chama o autor—é un poema cheo d'alma galega. O linguaxe enxebre, chega na obra a conquistar as maiores dozuras. E pol-a forma e pol-o fondo a obra do momento.

O notabre pintor escenógrafo Camilo Díaz xa ven pintando as decoraciós para o estreno.

"A man de Santiña," darase a conocer primeiro na Cruña, moi axiña, e logo en Santiago, Vilagarcía, Pontevedra e Vigo pol-o intelixente grupo de señoritas e señores que pertencen á seición de Declamación do "Conservatorio nazonal do Arte Galego".

VERBAS ACESAS

Por Correa-Calderón

Se non somos galegos, que podemos sere?

Tendo unha língoa nosa, debemos falar unha extranxeira que nos impón o centralismo?

Unha centella caia sobor do renegado que sinta vergoña da sua nai e da sua língoa.

S'a xuventú galega fose forte i'olláse mais alá da serra, mais alá do val, mais alá d'hourizonte, estoncias Galiza sería unha nazón libre.

Mais, eisi seguirá sendo o Prometeo encadeado a sua historia, o seu atavismo, a sua vida...

Si ó noso alento mozo, apaixonado, rexo, unánime, si a nosa orientazón nova definida, forte, fose secundada por toda Galiza, as cadeas de ferro crebaríanse ó primeiro impulso.

Tede odio e xenreira a aqueles que teñen

a pouta posta na i'alma de Galiza: Os caciques vitalicios.

Hai antre nos, antre «os bos e xenerosos»—que cantara o bardo celta—unhos cantos piollos.

Son os hipócritas, os insinheiros, os que non sinten o noso alento, o noso ideal, os que veñen tras de nos com'os cas para que lle demos un codelo...

Com'os piollos debemos esmagullalos debaixo dos nosos pes...

E. CORREA CALDERÓN

Verbas d'un castelán

De Xulio Senador Gómez

Casi toda a carne que consume o interior ven da Galicia.

A cifra dos seus envíos medra subitamente en canto disminulen os dereitos da importazón sobor do maízo.

O intrés de Castela debera, pois, consistire en que Galicia tivese moito maízo, e cada día mais barato pra que nos enviase molta carne e cada día mais barata.

Ollese emporiso o comenzo d'un artigoliño adoeido que, como defensor dos intreses castelans e do patriotismo castelán, publicaba o señor Matesanz en *El Progreso Agrícola y Pecuário*, do 8 de Xullo de 1914:

"Hachámonos ameazados de que se abra fronteira ás importazóns de maízo."

Isto significa en bon romance; "Hachámonos ameazados de que Castela teña carne e Galicia teña pan."

Cicais por iso o Goberno fixo Director general de Aduanas ó señor Matesanz pra que ollase o xelto de impedir isas cousas tan ameazadoras.

O ano 1910 enviou Galicia ó interior 104.000 cabezas de gando con peso de 23.000.000 de kilos. Tiña importado millón e melo de quintales de maízo.

Rebaixadol-os dereitos do maízo, en 1913, foron importados catro millóns de quintales mais.

Abondou iso solo pra que os envíos de carne, en 1914, ascenderan a trinta e tres millóns de kilos e os de 1915 a trinta e nove millóns.

Como o aumento significaba outra ameaza, según o que enxergue por ameazas o señor Matesanz, non faltou quen acudise a prevernos contra de ela.

O maízo, importado en 1915 pol-os concessionarios do Estado a 21 pesetas, era adquirido pol-os almacenistas en 23 e revendido en 25, carregándose ó mercado a suas diferenzas,

Cantos queiran a Galicia, percisan conecer o slatimento e o pensamento do galeguismo. E iste sentimento e iste pensamento soilo teñen reflexo puro nas follas de "A Nosa Terra".

Axudade, pois, decatados de que con ilo facedes unha obra patriótica, ó sostenimento de noso boletín. Que o lean os vosos amigos. Propagádeo vós mesmos.

En "A Nosa Terra" escriben, entre outros, Banet Fontenla, Risco, Losada Diéguez, Viqueira, Noguerol, Cabanillas, Taibo, Vázquez Enriquez, López Abente, Correa Calderón, Quintanilla, Lence Guitián, Peña Novo, Castela, Villar Ponte, Culebras, Cedrón, Rodríguez de Vicente, Rodríguez Elias, Porte Rey, Blanco Torres.

"A Nosa Terra" é o único orgo do nazonalismo galego e das "Irmandades da Fala". E o único boletín no que colabora tod'a a intelxualidá galeguista.

entramentras os tratantes acaparadores, tomando como base os prezos do matadeiro de Madrid, rebaixaban o prezo das reses a 30 pesos por cabeza.

Non por iso baixou en Madrid o prezo da carne.

En troques o envío de 39 millóns de kilos retrocedeu a 33.

E xa indubidable que a abundanza da carne regúlase pol-as entradas de maízo; e que istas, a sua vez, son reguladas, a capricho, pol-os trigueiros de Castela.

Entramentes eles conserven a sua influencia non haberá endexamais pan; mais tampouco haberá carne; por que, para que baixe o prezo da carne tería que baixare primeiro o prezo do pan; e, denantes que iso, consentirían eles que España entera se afundise pol-as catro puntas.

Algún pensará cicais que tamén iste asurdo e xenunamente castelán.

Mais non. Iste non o é.

Hai elquí duas Castelas ben diferentes: unha superficial e visíbre; que é o escaerío onde, en ledo algueiro, cacarea a gavilla de farfelleiros, propietarios e mercadores de trigo protexidos pol-o arancel; e outra encuberta e subterránea onde a raza apodrécese en perpetua escravitude, abafada pol-a barbarie das leises, desvalixada pol-a cobiza dos trust e levada a couces pol-os amos das terras.

Os amos son duclas. Os escravos son milleiros.

Castelán é o de istes: deixárese devorare sin resistencia pol-os tiburóns da industria e da propiedade, deixárese roubare en silencio, deixárese acorralare sin despegare os belzos.

O outro non é castelán, nin andaluz, nin catalán. E burgués simplemente; en elo ningunha responsabilidade ten Castela, por que a Castela real; a Castela das muchedumes fa-

A MAN DE SANTIÑA

FARSADA en dous pasos maxinada por RAMON CABANILLAS

ADEMITIMOS PEDIDOS

mentas l-esfarrapadas, o que positivamente lle importa non é que haxa un arancel, pra que valia caro o trigo; siñón moi ó contrario: que non haxa arancel sobor do trigo a fin de que o pan valla barato.

O mesmo que o trigo pr'ós castelans significa o gando pr'os galegos.

Isa man de reses enviada ó interior, representa a escravitude perpetua de 300.000 familias que vexetan miserabemente, encadeadas á terra altea, pra cebal-a carne que outro ten de comere; en tanto que elas deben de conformárense con pan de centeo; como os desdichados poboadores de Las Jurdes, ou con tortas de maizno meo apodrecido, como os seus propios gandos.

Ademais do dominio do seu chan necesitaba Galicia, pra creare unha robusta e verdadeira produción e pra renascere a cultura e a liberdade, trigo, ferro, carbón e petróleo baratos, franquiza pra os seus portos e liña férrea da Costa que fose a empalmare por Pasaxes coá que entra no mercado europeo.

Mais en vano será que o pida.

Os seus caciques impediránlle todo progreso porque tamén a eles lles importa que non diminua a miseria pra que as vendas valla caras.

Elqui en Castela hai unha cousa horribel que chaman o arrendo; mais ali hai unha cousa tremenda que chaman o foro.

Sobor de todas as terras pesa un foro.

Hai certa finca en Vera (a Cruña), que ten de alonganza trinta e dous metros cadrados e pertence a tres donos. O primeiro e dono da única nogueira que a finca contén; o segundo e dono do dominio directo do chan; o terceiro eio do dominio útil e paga ó anterior un foro de seis ovos ó ano.

Eis! está ali a propiedade.

Logo os augurados aldeans, que non poden sere comerciantes por falla de produción, nin industriaes por falla de camiños, nin gandeiros pol-o arancel contra o maizno, nin agricultores pol-o foro, atópanse na dura alternativa de tremar de cote baixo a tralla dos negreiros ou cortare as amarras l-emigrar.

Por iso emigran a bandadas.

O que consigue xuntar catro cartos merca un pasaxe pra América, o que nin d'iso dispón axúntase a outros compañeiros pra emprender o camiño dos chans a buscare sega en canto apunta a canícula.

Pensando na penuria da Invernía veñen dispostos a espirare de fatiga sobor d'istes sulcos acesos, que son a pesadilla da súa raza, e conoñen, emporiso, cando eu persericiaba istas cousas, xentes cazurras e soeces que os acollían con desabrilamento en vez de descubrírense respetosamente diante d'aqueles homes dóctiles e valerosos que, en busca de traballo honrado, chegaban rendidos de camiñaren a pe.

Eu ollei na miña niñez donarilles o pan duro; deixai pra eles o touciño con vermes l-estafarilles a ración de viño recheando con pez as suas cantimploras. Olleinos desfallecere de sede e lavarse no río dos cochos porque até pra os usos mais correntes do aselo falláballes a auga e non se afoutaban a pedlla.

Ollei mais. Ollei traguere a algunchos meo asfixiados do rastroxo.

Agora xa vello, vello cando, nas miñas excursións pol-a campía, ollo un tragal que, lndefenso, vai caído ó golpe das foudes esclutantes, zóame, sin querelo, nos ouvidos o "Bon cop de fals," e lembro unbos compases que en verdade me non ofenden, nin como

castelán, porque a min me non ofende nin-gunha aspirazón de vida ceibe.

Catalunya, contat grand,
quil t'ha vist tan rica e plena...

mais cando torno os ollos á curtida e flaca man que move o corvo ferro antre as canaveiras, con resignada mansedume; e comparo a terca protesta das rexións favorecidas có mutismo e a pacenza das esquecidas non poído menos de sentire unha lastima infinita pol-os tristes segadores que conozo dende a miña primeira infancia e, até que me sexa donable ofrecerlles siquera unha esperanza de liberación, deixo caere, como pregaría fraternal, sobor do terrazzo endurecido, por ollar si arraiga e froitifica algunha vez, aquela magna estrofa de Rosalía Castro, mansa como unha súplica, tímida como un salalo

Castellanos de Castilla
¡tratade ben aos gallegos!
cando van, van como rosas,
cando veñen, como negros.

Xa rematou a sega. Xa se estinguéu o murmurio das cadrillas añasas.

O lúgubre chan cincenito, que outra vez, por mil partes, rachan os arados, recibe nas suas escualdidas entranas a ofrenda do sementador; e logo, baixo a frixa da noite, semella contraerse intimidado pol-os presaxios da Invernía.

Xa fica o trigo nos feixes recolleito l-acchado mais non se oyen cántigas nin berros. Caer do celo un silencio punzante. Falla a ledicia.

Sábase que d'ise trigo non ten de faguerse pan.

Escomézase a fitare no ambiente a silueta fatídica da fame.

Solo baixo o letargo abafante dos lugares augurados alenta con vigor e prosigue o seu traballo algo implacable que roe sin cesar. E o verme da bancarrota que está preparando un derrumbamento.

Tamén ás veces, pol-a veira do mundo, semella percibirse o calado rumor d'unhas pisadas cautelosas. E a derrota que avanta.

Ollade, ademais, que fatales augurios oferesce, a cada paso, a campía.

Sustanzoso alimento pr'ó verme da bancarrota son as pallizas árgomas d'istas ladeiras onde o trigo se da unha vez cada seis anos.

Visión profética do vencimento son isas lndes agostadas onde os cardos axúntanse, en formazóns reutilíneas, como avanzadas d'un exército invasor que se aprestase a non deixare ós vencidos mais patrimonio que os tristes ollos pra choraren a súa desventura.

Antre tanto os futuros arruñados dormen. Antre tanto os futuros conqueridos soñan...

Soñan coá ilusión de todol os patans; có afán de todol-os palurdos; có belo ideal dos nosos respetables propietarios.

¡Que non se troque nada! ¡Que todo siga como se hacha! ¡Que pague contribuzón até o ar respirable con tal de que paguen pouco as terras! ¡Que ó que pida mais xornal o manden a cadeal! ¡Que posían elqui gobiernos de Sanchez Guerra pra mantel-o orden! ¡Que haxa respeto pra a propiedade! ¡Que haxa proteuzón pra a agricultura! ¡Que haxa cada día, pra o trigo, mais dereitos de arancel!

Mais ¿non son istos os fantasmas d'unha pesadilla?

Espertade, insensatos! ¡Espertade de unha vez ou estades perdidos sin remedio!

(Do libro recién saído do prelo «La Canción del Duero».)

IN MEMORIAM

Curros, Chané e Pondal

O tempo non'os fai esquencer dos nosos ilustres mortos. A lembranza de Curros Enríquez, Pondal e Chané, finados en datas cercanas á de hoxe, vive nos nosos corazóns e vivirá de cote.

Curros e Pondal en versos inmortais, porque refrexan o sintire d'unha raza e Chané en melodias cheas de dozura e de deixe popular, fixeron e facerán que late-xen sempre as nosas almas pensando na Terra.

Os de Curros, Chané e Pondal son nomes gloriosos, nomes cheos de luz que alumean o camiño callado d'espíñas, acochadas baixo as rosas do entusiasmo e a fe, que vimos tripando os galeguistas; os que nos temos decatado de que, no trunfo dos ideás do nazionalismo, alenta a liberta da patria asoballada.

Os fariseos que din amaren a Curros, Chané e Pondal sendo inimigos do idioma que eles idealizaron, nada teñen que facer n'estas datas de lembranza triste. É si os mortos gloriosos volveran á vida, seguríños estamos de que farían tremar a tralla pondo roxas as costas dos que queren jimbéciles! unha Galicia sin galego, unha Galicia sin alma.

Peneirando...

O cunreiro astorgán, que chaman diputado por Ortigueira, fixo na *Voz de Galicia* unhas decraracións sobre o ferrocarril da Costa.

Aquelas decraracións nos lembraron a fábula na que uns cazadores rifan por mor da pel do oso que lnda non puideron cazare.

Gullón, reclama para si a iniciativa non sabemos en qué cousas relacioadas c'ó asunto. Non quer que a gloria seña para outros.

Pero ¿a gloria de qué?

Isto do ferrocarril da Costa ten moita graña. Sempre deu a casualldá de que se pechan as Cortes cando os "nosos," deputados se propoñen ser feras para conseguilo.

¿E haberá lnda algun imbécil que crea nos "nosos," deputados?

O ferrocarril da Costa coma moitas outras cousas, somente as abrangueremos c'un pouquichíño de separatismo.

E quen non se sinta separatista d'un Estado que no século XX nega un ferrocarril tan necesario, é parvo de romate.

II II II

Tamén é preito que de-bera picar no separatismo o do maizno.

Mentras se non conceda pol-os Gobiernos centralistas libertade arancelaria a Galicia para que poida traguere canto maizno lle seña preciso, o problema das subsistencias non terá solución satisfactoria.

Con cooperativas e demais pallativos, non se fará que os labregos alimenten o gando mais barato.

Mentras os labregos non dispoñan de maizno a elto, as patacas seguirán sendo para eles

un substitutivo de reserva para a alimentazón do gando.

Por beneficiar ós trigueiros castelás, ós señores feudais de Castela, Galicia ten esmagada a súa economía rural.

E da economía rural está pendurado todo na nosa Terra.

II II II

Por certo que ben amoca ós nosos labregos a Compañía do Norte.

A soba do custe do transporte do gando n'un quince por cento e as dificultades que para o transporte pon aquela Compañía en Galicia, son cousas que craman ó ceo.

Pero ¿quén se preocupa d'estas cativezas?

II II II

Certamente é vergoñoso que non teñan aínda mausoleos Curros e Pondal.

Mas ¿porque non'os teñen?

Pol-o mesmo que en Galicia hai poucos que sintan a Terra. E os que a sinten son probes e abondalles con facer sacrificios económicos e de todo xénero en pro de cousas vivas.

Traballar porque a concencia rexional desverte, é mais comenente e perciso que erguer mausoleos.

Supoñamos que Curros e Pondal teñen xa espréndidos mausoleos ¿E qué?

En troques si houbera moitos capaces de axudar á creación d'unha forte concencia rexional, xa veríades como logo fariáanse bós mausoleos.

Curros, ten un monumento n'Ourense. Pondal morreu rico e os seus herdeiros tñían acordado facerlle un bon mausoleo.

Cartos para o mausoleo de Curros hai xa d'abondo.

Do maneira, señores, que temos cousas mais dinas d'atención que istas, *pol-o momento*.

C'os cartos que en xantares e en festas cursis levan gastado os picoretelros en tres anos, polderon facer mausoleos espréndidos.

Ou sinon, con pidirille unha cantidá a cada cunheiro...

Pol-o demais, todo ven d'unha soila doenza: a falla d'amore a Terra, filla da inconscencia, da ineducación, da incultura.

¿Non'o vedes craro? En Santiago vense orgalzando unha gran velada en homenaxe a Julio Antonio, escultor catalán.

En troques ninguén ali fixo nada por Porteiro. E Porteiro valía mais que Julio Antonio para Galicia.

Sempre' o mesmo. ¿Quén se lembrou do

notable pintor Taibo que acaba de se finar en París? ¿Quén se lembra d'Asorey, o gran artista, cando hai algun ouxeto artístico que facer?

Enton os galegos acórdanse de Benlliure ou de calquer outro escultor estraño.

Síñores cursis e ridículos que dicides *sintire* a Galicia samente cando vedes ocasión de satisfacer a vosa vanidade a custa d'ela, os galegulistas son os únicos que acó poden erguer a frente sin medo a censuras.

Os galegulistas son os únicos que veñen traballando a cotío para facer galegos de corazón nos que a lembranza dos grandes compatriotas acabe tendo un culto perene.

E mentras non haxa isto, os mausoleos e os monumentos pouco importan.

Mentras non haxa aquilo, abonda co'as estatuas de Montelro Ríos e demais benefactores culpabres do atraso rexional.

II II II

Os obreiros socialistas d'Asturias traballan para que o Estado lle conceda a aquela terra un forte poder rexional, logo de se suprimir a Diputación d'Oviedo.

Os obreiros de Córdoba, Sevilla, Granada e outros puntos, fan as suas folgas e manifestacións ó berro de ¡viva Andalucía libre!

En Galicia, nada.

II II II

¿Xa se retirou o cacique d'Ortigueira? Coma nas comedias díñnos que non fai *mutis* senon *medio mutis*: é dicir, que fai que se val. . e volve.

Non se retira, non. Xa sabe que na política non hai "crases pasivas".

E namentras a rebeldía de Carliño esmorecendo.

¡Coma xa os engalolaron com'a chinso c'unha estafeta!

Tipográfica Obrera.—Socorro, 3

—Adeus, Fuco.

—Adeus, Xan.

—Pra onde vas.

—Bouche pr'á casa do noso irmán,

A. Gude, a Rua Real, 59, 1.º, a faguerme un fraxe d'aqueles qu'él fai fan bos e xefosos.

Farmacia Europea

— DE —

López Abente

REAL, 55

A millor surtida da Cruña e un dos estabrecimentos da súa crase que mais honran a Galicia. Montada con arreglo ós derradeiros adiantos.

Obras de Leandro Carré

Contos e diálogos, 60 céntimos.

Tolerías, 50 céntimos.

Pedilas nas boas librerías, ou ao seu autor, San Roque, 6, 2.º, enviando 25 céntimos mais para seren remitidas por correo certificado.

SASTRERIA

— DE —

EMILIO MUÑIZ

¡TRAXES ULTIMA NOVEDAI

N'este acreditado estabrecimento fanse traxes á medida con arreglo á última moda e a prezos económicos.

ESMERO E PRONTITÚ

CONTA CON BOA CLIENTELA
CABALLEROS, 116, BAIXO

A CRUÑA

HOTEL CONTINENTAL

Castelar, 8 e Olmos, 28

O MELLOR SERVIDO

— DE —

M. Losada Prado

A CRUÑA

Faise cárrego de todas as cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FRÁBICA DE BOLSAS DE PAPEL
DE TODAS CRAS

BARREIRA, 7

FOTOGABADO

A CRUÑA

Telef. 434

Os viños e coñás millores

son os qu'elsporta a casa de PEDRO DOMEQ, de Xerez da Fronteira, fundada en 1737. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouth más selecto

de mundial e reconocida sona é o ZINZANO (Torino).

O Anís do Mono

é un einspréndido licore sin rival

Pra viños de mesa

non hai outros com'ós dos cosecheiros elsportadores Sres. R. LÓPEZ DE HEREDIA (Haro). Casa central: Pazo da Equitativa.—MADRID.

REPRESENTANTE ESCRUSIVO: (matriculado) de todas istas marcas

José C. Juncosa

Galera, 39 é 41-2.º piso.—A CRUÑA

FRÁBICA MECÁNICA

DE CALZADO

— DE —

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBEIRIA

— DE —

RAMOS E ACEA

San Andrés 94, 1.º — A CRUÑA

Establecemento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfección e todos os aparatos higiénicos. Especialidade en lavabos de cabeza, locíos e fricíos de todas clases.

Nota: N'este establecemento atopará o público un servizo permanente a cargo dos seus propietarios, antigos dependentes das máis importantes peluquerías, desta capital.

LEUTORES:

Quen queira ter un traxe bóo e xeltoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastería de

Xosé Varela

CIRCO, 16 - BAIXO — VIGO

GRAN FONDA
Las Cuatro Naciones

San Andrés, 102. — A CRUÑA

O novo dono d'ista fonda, no seu deselo de mellorar o trato aos señores viaxeiros, fixo grandes reformas.

Xántase ben, e os precios están ó alcance de todos.

H. LA PALOMA

— DE —

Ramón Morandeira

Este espréndido establecemento, situado no no máis céntricos da poboación, axeltado á outura dos millores da súa cras, conta con espazosas e alreadas habitacions, boa e abundante mesa, un servizo puntual e esmerado, e asistencia facultativa polo enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 — Santiago

Abonos Químicos Mineraes

Cementos, Sulfato de cobre, Azufres, Caldo bordelés ROUCH

Rexenerador ROSTTAM pra os animaes debles, pra que as gallinas pofian mais ovos, etcétera.

Pídanse prezos e condizós a

Fernández, Fano y C.^a — A CRUÑA**Consultorio Médico-Quirúrxico****J. Lastres**

Consulta e tratamento d'as enfermidades en general

ESPECIALIDADES

Piel, (incruso cáncer, lepra, lupus, e úlceras atónicas) — Peito, Estómago, Anemia
Reumatismo, Artritis deformantes
Neuralgias, Arterio-esclorosis, Parálisis

Electroterapia, Aeroterapia, Seroterapia, Análisis

RAYOS X

Gabinete 1 isoterápico: Consultas de 10 a 12
Tratamentos e prezos a horas convencionaes.
Non se fai asistencia aos fogares

Praza d'Ourense, 2-1.º (esquiña a Picavía)

A CRUÑA

VIÑOS FINOS**RIOXA - MEDOC**

Felipe Ugalde - Haro

Concesionario en Galicia:

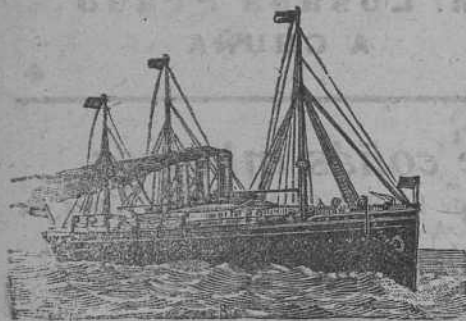
WALDO LOSADA - A CRUÑA

a nome de quen deben vir os pedidos da Rexión

Gran H. UniversalRúa da Reina (da Raiña), 21 — LUGO
O MÁIS NOVO E O MILLOR

Ten carto de baño moderno. Dispón de teléfono (núm. 116) e de coche da casa pra todos os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL merece ser visitado

COMPAGNIE GENERALE TRASATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

*Servicios directo desde o porto da Cruña***LINEA DE HABANA A VERACRUS**Prezo en terceira á Habana.
VeracrúsPtas. 298'60
> 313'60

Facilitanse billetes de ferrocarril da Habana a Santiago de Cuba polo prezo de Ptas. 35.

Os emigrantes e todos os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clase d'informos sóbor de datas de saída, prezos do paxase e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA.—Quedan sin efecto todas as tarxetas de visita, pois non se deixa entrare a bordo.